O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND DAVLAT CHET TILLAR INSTITUTI

“TASDIQLAYMAN”

B.A.Xolikov

2024-yil “__” _____

Ro‘yxatga olindi № BD-60320100-1.09.2

2024-yil “__” _____

MASS-MEDIA VA KOMPYUTER GRAFIKASI FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	300 000 – Ijtimoiy fanlar, Jurnalistika va axborot
Ta’lim sohasi:	320 000 – Jurnalistika va axborot
Ta’lim yo‘nalishi:	60320100 – Jurnalistika (xalqaro jurnalistika)

Samarqand-2024

Fan/modul kodi	O‘quv yili	Semestr	ECTS – Kreditlar
MMKG1204	2024-2025	2	4
Fan/modul turi	**Ta’lim tili**		**Haftadagi dars soatlari**
Majburiy	O‘zbek		4

	Fanning nomi	Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)	Mustaqil ta’lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1.	Mass-media va kompyuter grafikasi	60	60	120

2. **I. Fanning mazmuni:**

Fanni o‘qitishdan maqsad – talabalarda O‘zbekiston hamda jahon jurnalistikasi va ommaviy kommunikatsiyasi Mass-media va kompyuter grafikasi yuzasidan nazariy tushunchalar hosil qilish, mazkur fanning mazmun va mohiyatini anglatish, jahon jurnalistikasining sistemasidagi korporatsiyalar, media-biznes kabi realiylarni tushuntirishdan iborat.

Fanning vazifasi – talabalarga jurnalist kasbi va uning boshqa kasblar bilan aloqadorligi, jurnalistika va OK sohasida kadrlarni tayyorlash tizimi, jurnalistik faoliyat jarayonida qonuniy talablar asosida ish olib borish, multimediya, jurnalistika va OK ta’limi, nazariyasi, tizimi, iqtisodiy voqyeligi, jurnalist odobiga qo‘yiladigan talablar haqida tasavvur berishdan iborat.

II. Asosiy nazariy qism (amaliy mashg‘ulotlar)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu: Mass-media va kompyuter grafikasi faniga kirish. Media tushunchasi. Ta‘riflar, tarrixi va istiqbol yo‘nalishlari. Media texnologiyalarini ta‘limdagi o‘rni.

2-mavzu: Media va —virtual reallik. Multimediali ma‘lumotni turi va shakllari. Multimedia va —virtual reallik. Ilyustratsiya interaktivligi.

3-mavzu: Multimediali ishlov berishlar uchun apparat ta‘minoti. Multimediali ishlov berishlar uchun apparat ta‘minoti. Multimediali kompyuter konfiguratsiyasi.

4-mavzu: Multimediali ishlov berishlar uchun dasturiy ta‘minot. Multimediali ishlov berishlar uchun dasturiy ta‘minot. Multimedia dasturiy ta‘minoti qiyosiy tahlili. (Adobe Flash, Adobe Director, Adobe Authorware).

5-mavzu: Multimediali loyihalarni loyihalashtirish va ishlab chiqish uchun model. Multimediali loyihalarni ishlab chiqish. Ssenariy. Modellar dizayni sharhi. DDD-E modeli.

6-mavzu: Multimediali loyihani rejalashtirish. Multimediali loyihani rejalashtirish. Ta‘limiy maqsadlarni aniqlash. Cooperative Groups yaratish.

7-mavzu: Dizayn. Loyihaga talablar. Multimedia resurslari semantik (ma‘noviy) darajalari. Interfeys, ergonomik talablar.

8-mavzu: Loyiha asosi. Loyiha asosini tashkil etuvchilari. Ranglar. Kontrast.

9-mavzu: Media-matn kategoriyasi. Matn ma‘lumotni raqamli ko‘rinishi. Ma‘lumotni kodlash standartlari. PDF formati va qo‘llanishi.

10-mavzu: Media-grafika kategoriyasi. Grafika turlari va xarakteristikasi. Grafik fayllar formatlari. Tasvirlarni raqamli o‘girish, ular dasturiy taminoti.

11-mavzu: Media-animatsiya kategoriyasi. Animatsiyalar. Animatsiya ishlab chiqish daturlari tahlili. Animatsiya turi va usullari.

12-mavzu: Audio formatlarni o‘zgartirish uchun dasturiy ta‘minotlar. Audio. Raqamli audio. Raqamli audio fayllari fotmatlari. Sintezlangan tovush. MIDI. Nutqni ajratish dasturlar. Audio formatlarni o‘zgartirish uchun dasturiy ta‘minot.

13-mavzu: Animatsion roliklar –multimediali texnologiya. Tasvirning harakatlanayotganligini ifodalash uchun tasvirlarning ketma-ket namoyishi.

14-mavzu: Videoilovalar – harakatlanuvchi tasvirlar ishlab chiqish texnologiyasi va namoyishi. Video tasvirlarni o_qish qurilmalari – videofilmlarni boshqaruvchi dasturlar.

15-mavzu: Audioilovalar - ovozli fayllarni o‘quvchi qurilmalar – raqamli tovushlar bilan ishlovchi dasturlar. Raqamli tovush – bu elektrik signal amplitudasining diskret sonlar bilan ifodalanishi.

16-mavzu: Ma‘lumotni kodlash standartlari. PDF formati va qo‘llanishi.

17-mavzu: Nutqni ajratish dasturlar. Audio formatlarni o‘zgartirish uchun dasturiy ta‘minot.

18-mavzu: Multimedia-galereyalar. Tasvirlarning kadrlarda almashishi – tasvirlarning belgilangan vaqt oralig‘ida almashish tartibi.

19-mavzu: Multimediali loyihalarni ishlab chiqish. Ssenariy.

20-mavzu: Modellar dizayni sharhi. DDD-E modeli.

21-mavzu: Cooperative Groups yaratish. Kompyuter vaqtini rejalashtirish. Ilmiy tadqiqotni aqliy boshqarish.

22-mavzu: Multimedia resurslari semantik (ma‘noviy) darajalari. Interfeys, ergonomik talablar.

23-mavzu: An’anaviy nashr o’lchov birliklari. Matn tuzilmasi. Sarlavhalar.

24-mavzu: MTI komponentlari. Matn formatlari va ular tahlili. Gipermatn va gipermuhit, giper texnologiy.

25-mavzu: Media – video kategoriyasi. Raqamli video.

26-mavzu: Videoni raqamlashtirish. Raqamli video fayli hajmini

cheklash.

27-mavzu: Raqamli video fayl formatlari. Raqamli video.

28-mavzu: Mualliflik multimedia loyihalari. Mualliflik vositalarining multimedia ilovasini ishlab chiqish.

29-mavzu: MOODLE masofaviy ta`lim platformasi. LMS tizimlari fuksiyalari va ularning tahlili.

30-mavzu: MOODLE tizimi. MOODLE tizimi yordamida elektron kurslarni tashkil etish.

Amaliy mashg'ulotlarda amaliy materiallardan izohlashni talab qiladigan muammoli masalalar muhokama qilinadi va bahslar yuritiladi.

IV. Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Ommaviy axborot vositalariga daxldor qonunlar va boshqa me'yoriy hujjatlarning davlat va jamiyat taraqqiyotida tutgan o'rni.
2. OAVning axborot jamiyatida faoliyat yuritishining xalqaro huquqiy me'yorlari asosida kafolatlanishi ("Inson huquqlari Umumjahon deklaratsiyasi".
3. Jurnalistning kasb faoliyati kafolatlari.
4. Olinishi cheklangan axborotni olish va tarqatishning huquqiy choralari.
5. O'zbekiston Respublikasining "Davlat sirlarini saqlash to'g'risida"gi Qonuni va axborotlarni maxfiylashtirish va maxfiylikdan chiqarish bo'yicha me'yoriy hujjatlar.
6. Akkreditatsiya qilingan jurnalistning huquqlari
7. Axborotni olish va tarqatishda jurnalist majburiyati va mas'uliyati
8. Aybsizlik prizumpsiyasi va jurnalist faoliyati.
9. Mualliflik huquqi bilan bog'liq huquqiy hujjatlar: Bern konvensiyasi, teleradio bo'yicha Rim konvensiyasi.
10. Jurnalist surishtiruvi.
11. Raddiya berish-fuqaro, firma va tashkilot sha'ni, qadr-qimmati va ishchanlik obro'sini himoya qilish sifatida
12. Huquq-tartibot organlari bilan OAV munosabati.
13. Jurnalistika kasbining siri.
14. O'zbekiston OAVlarining xalqaro doirada faoliyat yurtishiga oid huquqiy asoslar.
15. Media etika tushunchasi va uning jurnalistikada kasb etikasi tushunchasi bilan uyg'unlashuvi
16. O'zbekiston jurnalistlari axloqiy me'yorlari
17. Jurnalist kasbiy odob-ahloq kodeksi tarixidan
18. Jurnalist kasbi: erkinlik va mas'uliyat
19. Fotojurnalistikada kasb odobi me'yorlari
20. Telejurnalistikada kasb etikasi
21. Radiojurnalistikada kasb me'yorlariga rioya etish
22. Bloggerlar kasb etikasi
23. Rasmiy va norasmiy saytlarda jurnalist faoliyati kasb etikasi.
24. Favqulodda vaziyatlarda jurnalist kasb etikasi me'yorlari
25. Nodavlat notijorat tashkilotlar faoliyatini yoritishda etika masalalari
26. O'zbekiston ekologik jurnalistikaning holati va xalqaro tajriba
27. Nogironligi bor insonlarni yoritishda kasb odobi masalalari
28. Bolalar masalalarini yoritishda jurnalistga qo'yiladigan talablar
29. Xalqaro va milliy jurnalistikada bolalar mavzusining aks etishida axloq kodekslariga amal qilish.
30. Jurnalistning kasb etikasini o'rganish tarixidan (o'zbek va jahon jurnalistikasida kasb etikasi masalalari misolida)

Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdim qilish orqali qabul qilinadi.

3. **V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)**

Fan bo'yicha talabalarning bilim, ko'nikma va malakalariga quyidagi talablar qo'yiladi. Talaba:

• Kasb etikasi kodekslari, radio, televidenie va axborot agentliklari bilan uzviy aloqalar o'rnatish amaliyoti, ushbu jarayonda jurnalistning ijodiy va tashkilotchilik mahorati, unga qo'yiladigan talablar, bugungi kunda kasb etikasining jamiyatda tutgan o'rni va ahamiyati, kasb odobining rivojlanish jarayoni va tamoyillari, material tayyorlashda barcha zamonaviy usullari, texnologiyalari ***haqida tasavvurga ega bo'lishi;***

• Kasb etikasi kodekslari, radio, televidenie va axborot agentliklari bilan uzviy aloqalar o'rnatish amaliyoti, ushbu jarayonda jurnalistning ijodiy va tashkilotchilik mahorati, unga qo'yiladigan talablar, bugungi kunda kasb etikasining jamiyatda tutgan o'rni va ahamiyati, kasb odobining rivojlanish jarayoni va tamoyillari, material tayyorlashda barcha zamonaviy usullari, texnologiyalarini ***bilishi va ulardan foydalana olishi;***

• O'zbekiston Respublikasi qo'shilgan (hukumatlararo) xalqaro huquqiy shartnomalarning OAV faoliyatidagi ahamiyatini, xorijda ishlaydigan mahalliy jurnalistlar va xalqaro jurnalistning mamlakatdagi faoliyatining qonuniy himoya qilishini, davlat organlarining OAV faoliyatini xalqaro doirada tashkil etishdagi majburiyatlarini, jurnalistlarning siyosiy jarayonlardagi ishtirokiga taalluqli xalqaro shartnomalarni izohlash, sharhlash haqidagi ***ko'nikmaga ega bo'lishi kerak.***

4. **VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:**

- Amaliy mashg'ulotlar;

	• interfaol keys-stadilar; • mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar; • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	**VII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va oraliq nazoratda berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.
6.	**Asosiy adabiyotlar:** 1. O'zbekiston Respublikasi "Ommaviy axborot vositalari to'g'risida"gi Qonuni. Ommaviy axborot vositalari faoliyati sohasidagi me'yoriy-huquqiy hujjatlar to'plami. – Toshkent. 2009. 2. Qosimova N., Fayzullaeva X. Media etika. -T.: O'zbekiston. 2020. 4. Do'stmuhammad X. Xalqaro jurnalistikada gumanitar huquq va kasb etikasi. -T.: O'zDJTU. 2011. 5. Baran, Stanley and Davis, Dennis Mass Communication Theory, 7th Edition, 2015. 6. Denis McQuail, McQuail's Mass Communication Theory, 6th Edition, 2010. **Qo'shimcha adabiyotlar:** 6. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent, "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 29 b. 7. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 47b. 8. Fred Brown. Journalism Ethics. A Casebook of Professional Conduct for News Media, Fourth edition. Product Details Paperback: 328 pages Publisher: Marion Street Press, LLC; Fourth Edition, Fourth edition. 2011. 9. Fahmy Shahira et al; Visual Communication Theory and Research, 2014. 10. Edward S Herman and Noam Chomsky, Manufacturing Consent: The Political Economy of Mass Media, 2010. **Axborot manbalari:** 17. www.gov.uz - O'zbekiston Respublikasi hukumati portal 18. www.lex.uz - O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari ma'lumotlarining milliy bazasi 19. http://tarixhuquq.zn.uz/39 20. http://www.media.utmn.ru/library.php?book=1352 21. http://journalismdegree.com
7.	Samarqand davlat chet tillar instituti tomonidan ishlab chiqilgan va institut Kengashining 2024-yil "____" _____ dagi "____"-sonli bayoni bilan tasdiqlangan.
8	**Fan/modul uchun mas'ullar:** H.Aslanova – SamDChTI, "O'zbek tili va adabiyoti" kafedrasi kafedrasi dotsenti, (PhD) M.A.Xudayberdiyeva – SamDChTI, "O'zbek tili va adabiyoti" kafedrasi o'qituvchisi
9.	**Taqrizchilar:** B.N.Turniyozov - SamDChTI, "O'zbek tili va adabiyoti" kafedrasi dotsenti, f.f.d. F.I.Toshev - "Zarafshon" gazetasi bosh muharriri.